

KORONER ARTER BYPASS GREFT AMELİYATI OLACAK HASTALARIN ANKSİYETE VE DEPRESYON DÜZEYLERİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

DETERMINATION OF ANXIETY AND DEPRESSION LEVELS AND AFFECTING FACTORS OF PATIENTS WHO WILL HAVE CORONARY ARTERY BYPASS GRAFT SURGERY

Miraç KARABİBER ¹, Figen DİĞİN ²

¹ Giresun Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Giresun, Türkiye

² Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kırklareli, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışma koroner arter bypass greft ameliyatı olacak hastaların anksiyete ve depresyon düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma Ekim 2021-Aralık 2022 tarihleri arasında bir devlet hastanesinin kalp ve damar cerrahi servisinde koroner arter bypass greft ameliyatı olmak üzere yatırılan 76 hasta ile yapıldı. Araştırma verileri toplanırken; Hasta Bilgi Formu ve Hastane Anksiyete ve Depresyon ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Hastaların anksiyete puan ortalamasının 4.8 ± 4.9 ve depresyon puan ortalamasının 4.7 ± 3.6 olduğu bulundu. Hastalar anksiyete puanına göre sınıflandırıldığında %73.0'nun normal düzeyde olduğu, %12.2'sinin sınırda anksiyete belirtisi gösterdiği, %14.9'unun ise anksiyete semptomu gösterdiği bulundu. Hastalar depresyon alt boyut puanlarına göre sınıflandırıldığında ise %78.9'unun normal düzeyde olduğu, %11.8'inin düzeylerinin sınırda depresyon belirtisi gösterdiği, %9.2'sinin ise depresyon semptomu gösterdiği bulundu. Araştırmada kadın cinsiyet ve kronik hastalık varlığının hem anksiyete hem de depresyon açısından risk oluşturduğu belirlendi. Hastaların eğitim durumu anksiyete düzeyini etkilerken, çalışma ve gelir durumunun depresyon düzeyini etkilediği saptandı.

Sonuç: Araştırma sonucunda koroner arter bypass greft ameliyatı olacak hastaların anksiyete ve depresyon açısından riskli olmadığı belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, Depresyon, Hasta, Koroner Arter Bypass Greft Ameliyatı

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to examine the anxiety and depression levels of patients undergoing coronary artery bypass graft surgery and the affecting factors.

Methods: This descriptive study was conducted with 76 patients who will be hospitalized for coronary artery bypass graft surgery in the cardiovascular surgery service of a state hospital between October 2021 and December 2022. While collecting research data; Patient Information Form and Hospital Anxiety and Depression scale were used.

Results: It was found that the mean anxiety score of the patients was 4.8 ± 4.9 and the mean depression score was 4.7 ± 3.6 . When the patients were classified according to their anxiety score, it was found that 73.0% of them were at a normal level, 12.2% of them showed borderline anxiety symptoms, and 14.9% of them showed anxiety symptoms. When the patients were classified according to their depression sub-dimension scores, it was found that 78.9% of them were at a normal level, 11.8% of them showed signs of borderline depression, and 9.2% showed symptoms of depression. In the study, it was determined that female gender and the presence of a chronic disease pose a risk for both anxiety and depression. It was determined that the education level of the patients affected the anxiety level, while the working and income status affected the depression level.

Conclusion: As a result of the study, it was determined that patients who will undergo coronary artery bypass graft surgery are not at risk in terms of anxiety and depression.

Keywords: Anxiety, Depression, Patient, Coronary Artery Bypass Graft Surgery.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Figen DİĞİN, Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kırklareli, Türkiye. E-mail: fgndgn2013@gmail.com

Bu makaleye atf yapmak için / Cite this article: Karabiber, M., & Dığın, F. (2023). Koroner Arter Bypass Greft Ameliyatı Olacak Hastaların Anksiyete ve Depresyon Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 8 (4), 1070-1078. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10048716>

Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Yüksek Lisans programından mezun olan Miraç Karabiber'in makale ile aynı isimde olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Koroner arter hastalığı, ortalama yaşam süresinin artmasına, koruyucu ve önleyici araştırmaların, cerrahi tanı ve tedavi yöntemlerinin gelişmesine rağmen, dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşamı en çok tehdit eden hastalıklardan biri olma özelliğini korumaktadır (Onat ve ark., 2009). Koroner arter bypass greft (KABG) ameliyatı, aterosklerotik damar hastalıklarında miyokardiyal revaskülarizasyon için standart tedavi yöntemlerinden biridir (Paç ve ark., 2013). KABG ameliyatı, koroner damarlarda darlık veya tıkanma sonucu miyokard iskemisini ortadan kaldırmak için arteriyel ve venöz greftler veya vücudun diğer bölgelerinden alınan prostetik greftler kullanılarak yapılan bir ameliyattır. KABG cerrahisinin amacı semptomları daha iyi hale getirmek ve mortalite oranını azaltmaktır (Anenue, 2004; Diodato ve Chedrawy, 2013).

Günümüzde sağlık hizmetlerinin gelişmesi KABG cerrahisinin başarı oranını artırsa da, kişiler ameliyat öncesi ve sonrası dönemde fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlarla karşı karşıya gelebilmektedir (Cebeci, 2004). KABG cerrahisinde, ameliyatın kendisi bir endişe kaynağıdır (Gallagher ve McKinley, 2007). Açık kalp cerrahisi hastalarında anksiyete, depresyon, erektil disfonksiyon, ev ve iş yaşamında rol ve pozisyon kaybının sık görülen sorunlar olduğu literatürde bildirilmiştir (Paç ve ark., 2013). Bazı araştırmacılar, hastaların açık kalp cerrahisi öncesi ve sonrasında önemli düzeyde kaygı yaşadıklarını bildirmişlerdir (Krannich ve ark., 2007). Kalp cerrahisi hastalarının çoğunda anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu vardır. Ameliyat öncesi anksiyetesi yüksek olan hastaların ameliyat sonrası anksiyetesi de yüksektir ve bu hastaların ameliyat sonrası iyileşmesi ve morbiditesi olumsuz etkilenir (Çetinkaya ve ark., 2010). Hastalarda anksiyete ile birlikte uyku bozuklukları, depresyon, erektil disfonksiyon, evde ve işte rol ve pozisyon kaybı, literatürde koroner arter baypas greftleme sonrası sıklıkla bildirilmektedir (Yavuz, 2010).

Kalp cerrahisi hastalarında en sık görülen anksiyete nedenleri arasında ölüm korkusu, ağrı kaygısı, anestezi kaygısı, sağlık ve yaşam hedeflerini kaybetme korkusu, cinsel ve sosyal yeteneklerin kaybıyla ilgili endişe, yeterliliği ve değeri kaybetme korkusu, estetik sorunlar ve ekonomik zorluklar yer almaktadır (Navarro-García ve ark., 2011; Demir ve ark., 2010). Kalbin sembolik anlamı nedeniyle kalbe yapılacak bir müdahalenin hastada ölüm korkusunu ve ameliyat öncesi anksiyeteyi arttırdığı belirtilmektedir (Navarro-García ve ark., 2011). Okanlı ve ark. (2006) yaptığı çalışmada cerrahi kliniklerde yatan hastaların anksiyete ve depresyon yaşadığını belirtirken, Gök ve Hergül (2020)' de genel olarak cerrahi hastalarının depresyon bozukluğu açısından risk altında olduğunu düşündüğünü belirtmişlerdir (Gök ve ark., 2020).

KABG hastalarında anksiyete ve depresyon düzeyini belirleyen faktörlere ilişkin çalışmalar kısıtlıdır. Bu çalışma, KABG ameliyatı olacak hastaların anksiyete ve depresyon düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın Sorusu

Koroner arter bypass greft ameliyatı olacak hastaların anksiyete ve depresyon düzeyleri ve etkileyen faktörler nelerdir?

Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma, 01.10.2021-31.12.2022 tarihleri arasında bir devlet hastanesinin kalp ve damar cerrahi servisinde yapıldı.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini devlet hastanesinin kalp ve damar cerrahi servisinde yatan KABG ameliyatı uygulanacak olan hastalar oluşturdu. Araştırmanın örneklemini dahil edilme kriterlerine uygun olan hastalar oluşturdu. Araştırmanın örnekleme, KABG ameliyatı olacak hastaların anksiyete ve depresyon puanlarını etkileyen faktörlerin araştırdığımız ve $R^2=0.30$ açıklayıcılık öngördüğümüz araştırmamızda, hesaplanan 0.234 etki büyüklüğü düzeyinde, %5 yanılma payı ve %80 güç değeriyle toplam 76 hastanın alınması gerektiği hesaplandı. Araştırmaya 18 yaş ve üzeri, iletişime ve iş birliğine açık, mental sağlığı yerinde, görme, işitme, konuşma gibi duyuşsal problemleri olmayan, ilk defa KABG

ameliyatı olacak olan, psikiyatrik hastalık tanısı bulunmayan veya psikiyatrik ilaç kullanmayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 76 hasta dahil edildi. Araştırmaya daha önce KABG ameliyatı olan ve acil olarak KABG ameliyatı planlanan hastalar dahil edilmedi.

Araştırmanın Etik ve Yasal Yönleri

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (20.09.2021- PR0353R0) ve araştırmanın yapıldığı Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bağırcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin yönetiminden yazılı izin alındı. Araştırmada Helsinki Bildirgesi, İyi Klinik Uygulama Kılavuzu ve etik kurul protokolünün gereklilikleri dikkate alındı. Araştırmaya katılan hastalara araştırmacı tarafından sözlü bilgilendirme yapıldıktan sonra yazılı izinleri alındı. Araştırma kapsamında hastalardan elde edilecek bilgilerin gizliliğinin korunacağı ve sadece bilimsel amaçlı olarak kullanılacağı bildirildi.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri toplanırken; Hasta Bilgi Formu ve Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği kullanıldı.

Hasta Bilgi Formu

Hastalara ait sosyo-demografik özelliklerin yer aldığı form araştırmacı tarafından literatür desteği ile hazırlandı (Sidar vd., 2013; Uzun ve Demirkıran, 2012). Hasta bilgi formu (Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, yaşadığı yer, sosyal güvence, birlikte yaşadığı kişiler, gelir durumu, refakatçi durumu, sigara kullanma durumu, alkol kullanma durumu, kronik hastalık durumu, ameliyat öncesi yatış süresi, ameliyat öncesi, sırası ve sonrası ile ilgili bilgilendirme/egitimi alma durumu) 15 sorudan oluşmaktadır.

Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği (HAD)

Ölçek 1983 yılında Zigmond ve Snaith tarafından geliştirilmiş olup, 1997 yılında Aydemir ve ark. tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. HAD Ölçeği 14 maddeden oluşmakta, tek sayılı maddeler anksiyete ve çift sayılı maddeler depresyonu araştırmaktadır. Ölçek dördümlü likert tipi bir değerlendirme aracıdır ve maddelerinin puanları 0-3 arasındadır. Ancak her maddenin puanlaması değişik biçimdedir; 1., 3., 5., 6., 8., 10., 11. ve 13. maddeler giderek azalan şiddet gösterirler ve puanlama 3, 2, 1, 0 biçimindedir. Öte yandan, 2., 4., 7., 9., 12. ve 14. maddeler ise 0, 1, 2, 3 biçiminde puanlanırlar. Alt ölçeklerin toplam puanları bu madde puanlarının toplanması ile elde edilir. Anksiyete alt ölçeği için 1., 3., 5., 7., 9., 11. ve 13. maddeler toplanırken; depresyon alt ölçeği için 2., 4., 6., 8., 10., 12. ve 14. maddelerin puanları toplanır. HAD Türkçe formunun anksiyete alt ölçeğinin kesme noktası 10, depresyon alt ölçeğinin kesme noktası ise 7 olarak bulunmuştur. Bu puanların üzerinde puan elde edilen hastalar risk grubu olarak kabul edilebilir (Aydemir vd., 1997). Aydemir ve ark. (1997) yürüttüğü çalışmada Cronbach alfa katsayısı anksiyete alt boyutu için 0.85, depresyon alt boyutu için 0.77 bildirilirken, bu araştırmada aynı sırayla 0.91 ve 0.77 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama formları, araştırmaya gönüllü katılım gösteren KABG ameliyatı olacak hastalara, yüz yüze görüşme yöntemiyle hasta odasında araştırmacı tarafından uygulandı. Araştırmanın veri toplama formlarının doldurulması ortalama 10 dakika sürdü.

İstatistiksel Analiz

Niceliksel veriler için tanımlayıcı istatistik olarak ortalama \pm standart sapma, kategorik veriler için ise sayı (n) ve yüzde (%) kullanıldı. Niceliksel verilerin normal dağılımına uygunluğu Shapiro Wilk test ile incelendi.

Anksiyete ve depresyon puanlarının dağılımı normal olmadığından iki kategoriden oluşan faktörlerin anksiyete ve depresyon puanlarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanıldı. Üç ya da daha fazla kategoriden oluşan faktörlerin anksiyete ve depresyon puanlarının karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis testi kullanıldı. Anksiyete ve depresyon puanları ile niceliksel veriler arasındaki ilişkileri incelemeye Spearman korelasyon analizi kullanıldı. $p < 0.05$ değeri istatistiksel anlamlılık sınır değeri olarak kabul edildi.

BULGULAR**Tablo 1.** Hastalara ilişkin sosyo-demografik özellikler (n=76)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	29	38.2
	Erkek	47	61.8
Medeni durum	Evli	70	91.1
	Bekar	6	7.9
Eğitim durumu	Okur yazar değil	13	17.1
	Okur-yazar	8	10.5
	İlkokul	27	35.5
	Ortaokul	15	19.7
	Lise	9	11.8
	Lisans-Lisansüstü	4	5.3
Çalışma durumu	Çalışıyor	18	23.7
	Çalışmıyor	58	76.3
Yaşadığı yer	İl	54	71.1
	İlçe	21	27.6
	Kasaba/köy	1	1.3
Sosyal güvence	Var	76	100.0
	Yok	0	0.0
Birlikte yaşadığı kişiler	Yalnız	1	1.3
	Eşi	28	36.8
	Eşi ve çocukları	42	55.3
	Çocukları	5	6.6
Gelir durumu	Gelir giderden az	12	15.8
	Gelir gidere denk	61	80.3
	Gelir giderden fazla	3	3.9
Refakatçi durumu	Var	74	97.4
	Yok	2	2.6
Sigara	Evet	28	36.8
	Hayır	48	63.2
Alkol	Evet	4	5.3
	Hayır	72	94.7
Kronik hastalık durumu	Var	54	71.1
	Yok	22	28.9
Ameliyat öncesi, sırası ve sonrası ile ilgili bilgilendirme/eğitimi alma durumu	Evet	63	82.9
	Hayır	13	17.1

Hastalara ilişkin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde %61.8'inin erkek olduğu ve %91.1'inin evli olduğu gözlemlendi. Hastaların %35.5'inin ilkokul mezunu olduğu, %76.3'ünün çalışmadığı, %71.1'i il merkezinde yaşadığı, %100.0'ünün sosyal güvencesinin olduğu, %55.3'ünün eşi ve çocukları ile birlikte yaşadığı, %80.3'ünün gelirinin gidere denk olduğu, %97.4'ünün refakatçisinin olduğu, %63.2'sinin sigara kullanmadığı, %94.7'sinin alkol kullanmadığı, %71.1'inin kronik hastalığı olduğu ve %82.9'unun ameliyat öncesi, sırası ve sonrası ile ilgili bilgi aldığı gözlemlendi (Tablo 1).

Tablo 2. Hastaların yaş ve ameliyat öncesi yatış günü ortalamaları (n=76)

	Ortalama	min	max
Yaş	62.2 ± 8.9	33	84
Ameliyat öncesi yatış günü	5.1 ± 2.5	1	14

Çalışmaya dahil edilen hastaların yaş ortalaması 62.2±8.9, ameliyat öncesi yatış günü ortalaması 5.1±2.5 gün olarak belirlendi (Tablo 2).

Tablo 3. Hastaların Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği anksiyete ve depresyon alt boyut puan ortalamaları (n=76)

	Ortalama	Standart Sapma	Medyan	Minimum	Maksimum
Anksiyete	4.8	4.9	3.5	.0	18.0
Depresyon	4.7	3.6	4.0	.0	15.0

Hastaların 0 ile 18 arasında değişen anksiyete alt boyut puan ortalamasının 4.8±4.9 olduğu, 0 ile 15 arasında değişen depresyon alt boyut puan ortalamasının ise 4.7±3.6 olduğu bulundu (Tablo 3).

Tablo 4. Hastaların anksiyete ve depresyon altboyut puanlarına göre sınıflandırılması

		n	%
Anksiyete grubu	Normal (0-7)	56	73.0
	Sınırdaki (8-10)	9	12.2
	Anksiyete (11-21)	11	14.9
Depresyon grubu	Normal (0-7)	60	78.9
	Sınırdaki (8-10)	9	11.8
	Depresyon (11-21)	7	9.2

Hastalar anksiyete puanına göre sınıflandırıldığında %73.0'unun normal anksiyete düzeyinde, %12.2'sinin düzeylerinin sınırdaki anksiyete belirtisi gösterdiği, %14.9'unun ise anksiyete belirtisi gösterdiği bulundu. Hastalar depresyon alt boyut puanlarına göre sınıflandırıldığında ise %78.9'unun normal düzeyde olduğu, %11.8'inin düzeylerinin sınırdaki depresyon belirtisi gösterdiği, %9.2'sinin ise depresyon belirtisi gösterdiği bulundu (Tablo 4).

Tablo 5. Hastaların anksiyete ve depresyon alt boyut puanlarının sosyo-demografik özelliklere göre karşılaştırılması (n=76)

		n	Anksiyete	p	Depresyon	p
Cinsiyet	Kadın	29	7.0±5.5	0.002	6.1±4.2	0.012
	Erkek	47	3.5±4.0		3.7±2.9	
Medeni durum	Evli	70	5.0±5.1	0.420	4.8±3.7	0.163
	Bekâr	6	2.5±2.1		2.7±1.8	
Eğitim durumu	Okuryazar değil	13	7.5±4.8	0.009	4.9±3.2	0.080
	Okur-yazar	8	5.9±5.7		6.3±4.4	
	İlkokul	27	4.9±5.1		5.1±3.9	
	Ortaokul	15	3.9±4.0		4.4±2.8	
	Lise	9	3.8±5.1		3.8±3.8	
Çalışma durumu	Lisans- Lisansüstü	4	0±0	0.281	0.8±1.0	0.027
	Çalışıyor	18	4.2±5.0		3.3±3.7	
Yaşadığı yer	Çalışmıyor	58	5.0±4.9	0.170	5.1±3.5	0.340
	İl	54	4.5±4.8		4.2±3.3	
	İlçe	21	5.8±5.2		5.8±4.3	
Sosyal güvence	Kasaba/köy	1	0±.	-	3±.	-
	Var	76	4.8±4.9	-	4.7±3.6	-

	Yok	0	-		-	
Birlikte yaşadığı kişiler	Yalnız	1	2±	0.517	2±	0.870
	Eşi	28	3.7±4.1		4.4±3.0	
	Eşi ve çocukları	42	5.7±5.4		5±4.1	
	Çocukları	5	4.6±4.7		4.2±2.7	
Gelir durumu	Gelir giderden az	12	6.5±4.3	0.109	6.4±2.8	0.049
	Gelir gidere denk	61	4.6±5.0		4.4±3.7	
	Gelir giderden fazla	3	2.7±4.6		3.7±4.7	
Refakatçi durumu	Var	74	4.8±5.0	0.360	4.6±3.7	0.557
	Yok	2	6.0±0.0		5.0±0.0	
Sigara	Evet	28	4.4±5.5	0.266	4.1±4.5	0.051
	Hayır	48	5.1±4.6		5.0±3.0	
Alkol	Evet	4	3.8±7.5	0.153	3.3±5.3	0.202
	Hayır	72	4.9±4.8		4.7±3.5	
Kronik hastalık durumu	Var	54	5.9±5.1	0.001	5.6±3.7	0.001
	Yok	22	2.3±3.5		2.2±2.1	
Ameliyat öncesi, sırası ve sonrası ile ilgili bilgilendirme/egitim alma durumu	Evet	63	4.6±5.1	0.146	4.6±3.9	0.458
	Hayır	13	6.0±4.1		4.8±2.2	

Kadınların anksiyete puanlarının (7.0±5.5) erkeklerin anksiyete puanlarından (3.5±4.0) istatistiksel anlamlı olarak yüksek olduğu bulundu (p=0.002). Benzer şekilde kadınların depresyon puanlarının da (6.1±4.2) erkeklerin depresyon puanlarından (3.7±2.9) istatistiksel anlamlı olarak yüksek olduğu bulundu (p=0.012). Eğitim durumu arttıkça anksiyete puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düştüğü (p=0.009) depresyon puanlarında ise anlamlı fark olmadığı (p=0.080) bulundu. Çalışanlar ile çalışmayanlar arasında anksiyete açısından anlamlı fark bulunmazken (p=0.281), çalışmayanların depresyon puanlarının (5.1±3.5) çalışanların depresyon puanından (3.3±3.7) istatistiksel anlamlı olarak yüksek olduğu bulundu (p=0.027). Geliri giderden az olanların depresyon puanları istatistiksel anlamlı olarak yüksek bulunurken (p=0.049), anksiyete puanları açısından ise fark bulunamadı (p=0.109). Kronik hastalığı olanların anksiyete puanları (5.9±5.1) kronik hastalığı olmayanlardan (2.3±3.5) anlamlı olarak yüksek bulundu (p=0.001). Benzer şekilde kronik hastalığı olanların depresyon puanları (5.6±3.7) kronik hastalığı olmayanlardan (2.2±2.1) anlamlı olarak yüksek bulundu (p<0.001). Medeni durum, yaşadığı yer, sosyal güvence, birlikte yaşadığı kişiler, refakatçi durumu, sigara, alkol ve ameliyat öncesi, sırası ve sonrası ile ilgili bilgilendirme/egitim alma durumuna göre anksiyete ve depresyon alt boyut puanlarında istatistiksel anlamlı fark bulunmadı (p>0.05), (Tablo 5).

Tablo 6. Hastaların anksiyete ve depresyon altboyut puanları ile yaş ve ameliyat öncesi yatış günü arasındaki ilişki

		Anksiyete	Depresyon
Yaş	r	0.066	0.160
	p	0.573	0.168
Ameliyat öncesi yatış günü	r	-0.009	-0.149
	p	0.941	0.198

Hastaların anksiyete ve depresyon altboyut puanları ile yaş ve ameliyat öncesi yatış günü arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmadı (p>0,05), (Tablo 6).

TARTIŞMA

Çalışmada hastaların HAD ölçeğinin anksiyete ve depresyon puan ortalaması ölçek kesme puanının altındadır. Hastalar anksiyete puanına göre sınıflandırıldığında %73.0'nın normal düzeyde, %12.2'sinin

düzeylerinin sınırdaki anksiyete belirtisi gösterdiği, %14.9'unun ise anksiyete belirtisi gösterdiği bulundu. Hastalar depresyon alt boyut puanlarına göre sınıflandırıldığında ise %78.9'unun normal düzeyde olduğu, %11.8'inin düzeylerinin sınırdaki depresyon belirtisi, %9.2'sinin ise depresyon belirtisi gösterdiği bulundu. İnce (2020) kalp cerrahi hastaları ile yaptığı deneysel çalışmada ameliyat öncesi kontrol grubu hastalarının anksiyete puanını 5.5 ± 3.3 , tedavi grubu hastalarının ameliyat öncesi anksiyete puanını ise 5.0 ± 3.6 olduğunu belirlemiştir. Aynı çalışmada kontrol grubu hastalarının ameliyat öncesi depresyon puanı 4.6 ± 3.3 , tedavi grubu hastalarının ise 4.4 ± 3.9 olarak saptandı. Köseoğlu Örnek ve ark. (2022) çalışmasına katılan kalp damar cerrahisi hastalarının 1/3'ünden fazlasının orta veya şiddetli anksiyete yaşadığı belirlendi. Krannich ve ark. (2007) KABG cerrahisi hastaları ile yaptıkları çalışmada hastaların ameliyat öncesi dönemde %34.0'ının anksiyete ve %25.8'inin depresyon belirtisi yaşadığı saptandı. Sarıtaş ve Aktura (2022) çalışmasında hastaların %52.7'sinin anksiyete, %98.2'sinin ise depresyon yönünden riskli olduğu belirtildi. Mirani ve ark. (2019) çalışmasında cerrahi hastalarının %64'ünün ciddi anksiyete, %74'ünün ciddi depresyon yaşadığını (Mirani ve ark. 2019), Mulugeta ve ark. (2018) ise ameliyat öncesi dönemde hastaların %61'inde anksiyete olduğunu belirledi. Kutlu ve ark. (2016) çalışmasında hastaların %53.9'unun anksiyete ve %86.1'inin depresyon yaşadığı belirlendi. Yapılan çalışmada benzer şekilde anksiyete ve depresyon insidansı kardiyak cerrahi öncesi hastalarda sırasıyla %14.9 ve %21 oranında bulundu (Gomes ve ark., 2017). Gök ve Hergül (2020) cerrahi kliniklerdeki hastaların katılımı ile yaptıkları çalışmada hastaların anksiyete açısından risk durumunda olmadığı ancak depresyon bozukluğu açısından risk altında olduğunu belirledi. Araştırma sonucuna göre KABG ameliyatı olacak hastaların anksiyete ve depresyon açısından risk altında olmadığı söylenebilir. Çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmesinin hastanelerin ve hastaların farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada kadın hastaların anksiyete ve depresyon puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından yüksek olduğu bulundu. Mirani ve ark. (2019) çalışmasında kadın cerrahi hastalarında hem anksiyete hem de depresyon oranının daha yüksek olduğu belirlendi (Mirani ve ark., 2019). Yapılan benzer çalışmalarda kadınların anksiyete ve depresyon düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğu bulunmuştur (DaCanhota ve ark., 2003; Crespo ve ark., 2003). Gök ve Hergül (2020) cerrahi hastalarının katılımı ile gerçekleştirdiği çalışmasında kadın hastaların anksiyete puanının erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı yükseklikte olduğunu belirlemiştir. Mulugeta ve ark. (2018) çalışmasında cerrahi hastalarında ameliyat öncesi anksiyete açısından kadın cinsiyetin risk faktör olduğu belirtildi. Araştırma sonuçları kadınların anksiyete ve depresyon daha yatkın olduğunu göstermektedir.

Araştırmada okur-yazar olmayanların, okur-yazar olanlara oranla anksiyete puanlarının istatistiksel olarak anlamlı yüksek olduğu, depresyon puanlarında ise anlamlı fark olmadığı bulundu. Gök ve Hergül (2020) çalışmasında okur-yazar olmayan hastaların anksiyete ve depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirledi. Grau ve ark. (2003) ve Okanlı ve ark. (2006) yaptıkları çalışmada eğitim düzeyi düşük olan hastaların anksiyete ve depresyon puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Okanlı ve ark., 2006; Grau ve ark., 2003). Kutlu ve ark. (2016) çalışmasında ilkökul ve daha düşük eğitim düzeyine sahip hastaların anksiyete ve depresyon puanlarının anlamlı derece yüksek olduğu belirlendi. Mulugeta ve ark. (2018) çalışmasında eğitim düzeyi ile ameliyat öncesi anksiyete düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtti. Araştırma sonucunda eğitim düzeyi yükseldikçe anksiyete puanlarının düştüğü görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe hastaların anksiyete ile daha etkin baş ettiği söylenebilir.

Araştırmada çalışan ile çalışmayan hastalar arasında anksiyete açısından anlamlı fark bulunmazken, çalışanların depresyon puan ortalamalarının çalışmayanların depresyon puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı yüksek olduğu bulundu. Yapılan bir çalışmada ev hanımı olan cerrahi hastalarının anksiyete ve depresyonun düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Gök ve Hergül, 2020). Yıldız'ın (2011) çalışmasında çalışmayan hastaların anksiyete puan ortalamalarının çalışanlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Yıldız, 2011). Kelleci ve ark. (2009) çalışmasında hastaların çalışma durumunun anksiyete ve depresyon düzeyini etkilemediği belirtildi. Araştırma sonuçlarına göre hastaların çalışma durumunun anksiyete ve depresyon düzeyine etkisinin farklılık gösterdiği söylenebilir.

Geliri giderinden az olanların depresyon puanları istatistiksel olarak anlamlı yüksek bulunurken, anksiyete puanları açısından fark bulunamadı. Bununla birlikte hastaların gelir durumu arttıkça anksiyete ve depresyon puanlarının azaldığı gözlemlendi. Okanlı ve ark. (2006) yaptığı çalışmada da anksiyete ve depresyon açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır (Okanlı vd., 2006). Gök ve Hergül

(2020) yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik düzeyi kötü olan hastaların anksiyete ve depresyon puanlarının istatistiksel olarak anlamlı yüksek bulunduğu belirtilmiştir (Gök ve Hergül, 2020). Yapılan başka bir çalışmada da hastaların gelir durumu ile anksiyete ve depresyon puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Bahar ve Taşdemir, 2008).

Çalışmada kronik hastalığı olan hastaların anksiyete ve depresyon puan ortalamaları puanları kronik hastalığı olmayanlardan anlamlı olarak yüksek bulundu. Başka bir çalışma, kronik hastalığı olan kişilerde depresyon seviyelerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur (Yaka ve ark., 2019). Gök ve Ergül (2020) çalışmasında ek hastalığı olan hastaların hem de depresyon düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Bahar ve Taşdemir (2008) çalışmasında kronik hastalığı olanların anksiyete ve depresyon puanlarının yüksek olduğunu belirlemiştir (Bahar ve Taşdemir, 2008). Araştırma sonucunun literatüre paralel olduğu söylenebilir. Kronik hastalık varlığının cerrahi açısından risk oluşturması sebebi ile hastaların anksiyete ve depresyon puanlarının olumsuz etkilendiği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda KABG ameliyat olacak hastaların anksiyete ve depresyon açısından riskli olmadığı belirlendi. Araştırmada hastaların büyük bir kısmının normal düzeyde anksiyete ve depresyon belirtisi gösterdiği görüldü. Araştırmada kadın cinsiyet ve kronik hastalık varlığının hem anksiyete hem de depresyon açısından risk oluşturduğu belirlendi. Hastaların eğitim durumu anksiyete düzeyini etkilerken, çalışma ve gelir durumunun depresyon düzeyini etkilediği saptandı. Araştırma sonucunda hastaların ameliyat öncesi anksiyete ve depresyon düzeylerinin geçerli ve güvenilir yöntemlerle belirlenip, bireysel hemşirelik bakımının planlanması gerekmektedir. Anksiyete ve depresyon açısından riskli durumda olan hastaların (kadın cinsiyet, kronik hastalığı olan, düşük eğitim seviyesine sahip olan, işsiz, çalışmayan, düşük sosyoekonomik düzeye sahip) ameliyat öncesi psikolojik hazırlığına daha fazla önem verilmesi ve hastaların eğitimlerle desteklenmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmaya katılan tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Araştırma ile ilgili yazarlar arasında herhangi bir çatışma durumu söz konusu değildir.

Yazar Katkıları

Çalışma Çerçevesi, Desen: MK, FD; Materyal, Metot ve Veri Toplama: MK, FD; Analiz Yapma ve Yorumlama: MK, FD; Yazma ve Revizyon: MK, FD.

Finans Desteği

Çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Aktura, S. Ç., Sarıtaş, S. Ç., & Sarıtaş, S. (2022). Ağrı ve anksiyete yönetiminde sanal gerçeklik. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 301-312. <https://doi.org/10.47115/jshs.1100557>
- Anenue, G.D. (2004). ACC/AHA 2004 guideline update for coronary artery bypass graft surgery. *Circulation. Journal of the American Heart Association*, 110: 340-437
- Aydemir, Ö., Güvenir T., Küey L., & Kültür S. (1997). Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 8(4), 280-287.
- Bahar, A., & Taşdemir, H. S. (2008). Dahili ve cerrahi kliniklerde yatan hastalarda anksiyete ve depresyon. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11, 2.
- Cebeci, F. (2004). Koroner arter bypass greft ameliyatı geçiren hastalara verilen taburculuk eğitimi ve danışmanlık hizmetinin özbakım gücüne, anksiyete ve depresyon durumuna etkisi. (Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Crespo, D., Gil, A., & Porras Chavarino, A. (2003). Prevalence of depressive disorders in consultation-liaison psychiatry. *Actas Espuise Psiquiatry*, 29(2), 75-83.
- Çetinkaya, F., & Karabulut, N. (2010). Batın ameliyatı olacak yetişkin hastalara ameliyat öncesi verilen eğitimin kaygı ve ağrı düzeyine etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(2), 20-26.

- DaCanhota, C. M., & Piterman, L. (2003). Depressive disorders in elderly Chinese patients in Macau: a comparison of general practitioners' consultations with a depression screening scale. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 35(3), 336-44.
- Demir, A., Akyurt, D., Ergün, B., Haytural, C., Yiğit, T., Taşoğlu, İ., Elhan, A.H., & Erdemli, Ö. (2010). Kalp cerrahisi geçirecek olgularda anksiyete sağaltımı. *Türk Göğüs Kalp Damar Cer Derg*, 18(3), 177-182
- Diodato, M., & Chedrawy, E.G. (2014). Coronary artery bypass graft surgery: The past, present, and future of myocardial revascularisation. *Surgery Research and Practice*, 726158, 1-6 <http://dx.doi.org/10.1155/2014/726158>
- Gallagher, R., & McKinley, S. (2007). Stressors and anxiety in patients undergoing coronary artery bypass surgery. *American Journal of Critical Care*, 16, 248-57.
- Gomes, E. T., de Souza Melo, R. L. A., de Vasconcelos, E. M. R., & de Alencar, E. N. (2012). Use of nursing diagnoses anxiety and fear in the medical and surgical clinics of a university hospital. *Revista de Pesquisa Cuidado é Fundamental Online*, 4(2), 2419-2426.
- Gök, F., & Hergül, F. K. (2020). Cerrahi kliniklerinde yatan hastaların anksiyete ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 195-206.
- Grau Martín A, Suñer Soler R, Abulí Picart P, Comas Casanovas P. (2003). Anxiety and depression levels in medical inpatients and their relation to the severity of illness. *J Behaviour Medicine*, 26(2), 119- 32.
- Kelleci, M., Aydın, D., Sabancıoğulları, S., & Doğan, S. (2009). Hastanede yatan hastaların bazı tanı gruplarına göre anksiyete ve depresyon düzeyleri. *Klinik Psikiyatri*, 12, 90-98.
- Krannich, J.-H. A., Weyers, P., Lueger, S., Herzog, M., Bohrer, T., & Elert, O. (2007). Presence of depression and anxiety before and after coronary artery bypass graft surgery and their relationship to age. *BMC Psychiatry*, 7, 47. <http://dx.doi.org/10.1186/1471-244X-7-47>
- Kutlu, R., Demirbaş, N., Gök, H., & Işıklar Özberk, D. (2016). Kardiyoloji yoğun bakım ünitesinde yatan hastalarda anksiyete ve depresyon sıklığı ve etki eden faktörler. *Turk Gogus Kalp Dama*, 24(4), 672-679. <http://dx.doi.org/10.5606/tgkdc.dergisi.2016.13227>
- Mirani, S. H., Areja, D., Gilani, S., Tahir, A., Pathan, M., & Bhatti S. (2019). Frequency of depression and anxiety symptoms in surgical hospitalized patients. *Cureus*, 11(2), e4141. <http://dx.doi.org/10.7759/cureus.4141>
- Mulugeta, H., Ayana, M., Sintayehu, M., Dessie, G., & Zewdu, T. (2018). Preoperative anxiety and associated factors among adult surgical patients in Debre Markos and Felege Hiwot referral hospitals, Northwest Ethiopia. *BMC Anesthesiology*, 18, 155. <https://doi.org/10.1186/s12871-018-0619-0>
- Navarro-García, M. A., Marín-Fernández, B., de Carlos-Alegre, V., Martínez-Oroz, A., Martorell-Gurucharri, A., Ordoñez-Ortigosa, E., Prieto-Guembe, P., Sorbet-Amóstegui, M. R., Induráin-Fernández, S., Elizondo-Sotro, A., Irigoyen-Aristorena, M. I., & García-Aizpún, Y. (2011). Preoperative mood disorders in patients undergoing cardiac surgery: risk factors and postoperative morbidity in the intensive care unit. *Rev Esp Cardiol*, 64(11), 1005-10. <http://dx.doi.org/10.1016/j.recesp.2011.06.009>
- Okanlı, A., Özer, N., Akyıl, R. Ç., & Koçkar, Ç. (2006). Cerrahi kliniklerinde yatan hastaların anksiyete ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(4), 38-44.
- Onat, A., Hergenc, G., Can, G., Yüksel, H., Sansoy, V., & Erginel-Ünaltuna, N. (2009). TEKHARF 2009: Türk Halkının Kusurlu Kalp Sağlığı Sırrına Işık, Tıbbı Önemli Katkı. Erişkinlerimizde Kalp Hastalıkları Prevalansı, Yeni Koroner Olaylar ve Kalpten Ölüm Sıklığı, 1, 19-24.
- Örnek, Ö. K., Günaydın, H. N., Kolaç, N., Açıkgöz, B., Kavala, A. A., & Türkyılmaz, S. (2022). Kalp-damar cerrahi hastalarının anksiyete düzeyleri: Baş etme yöntemleri, öz-etkililik düzeyi ve sosyal destek mekanizmalarının incelenmesi: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı araştırma. *Türkiye Klinikleri J Cardiovasc Sci*, 34(2), 35-45.
- Paç, M., Akçevin, A., Aykut Aka, S., Büket, S., & Sarıoğlu, T. (2013) Kalp ve Damar Cerrahisi Cilt II (II. Baskı). Nobel Tıp Kitabevi, Ankara.
- Sidar A., Dedeli Ö., & İşkesen Aİ. (2013). Açık kalp cerrahisi öncesi ve sonrası hastaların kaygı ve ağrı distressi: Ağrı düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi. *Yoğun Bakım Derg*, 4, 1-8.
- Uzun, Ö., & Demirkıran, G. (2012). Koroner arter bypass greft ameliyatı geçiren hastaların taburculuk sonrası öğrenim gereksinimleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(1), 1-12.
- Yaka, E., Keskinoğlu, P., Üçkü, R., Yener, GG ve Tunca, Z. (2014). Toplumda yaşayan yaşlılarda depresyon prevalansı ve risk faktörleri. *Gerontoloji ve Geriatri Arşivleri*, 59 (1), 150-154.
- Yavuz, M. (2010). Kas İskelet Sistemi Hastalıkları, İçinde Karadakovan, A., & Eti Aslan, F.(Editörler). Dahiliye ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım, 1, 1285-1356.
- Yıldız, D. (2011). Ameliyat öncesi ve sonrası dönemde hastaların kaygı düzeylerinin belirlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, KKTC.
- Zigmond, A. S., & Snaith, R. P. (1983). The hospital anxiety and depression scale. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 67(6), 361-370. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1600-0447.1983.tb09716.x>